



ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА "ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ"
2014-2020
ПО ПРОЦЕДУРА: BG05SFOP001-3.003
ГРАЖДАНСКИ КОНТРОЛ ВЪРХУ РЕФОРМАТА В
СЪДЕБНАТА СИСТЕМА



МЕЖДИНЕН ТРИМЕСЕЧЕН ДОКЛАД

от проведено Гражданско наблюдение на Районен и Окръжен съд гр. Шумен за
периода Юни-Август 2018 г.,
по проект „Прозрачен, достъпен и независим съд с високо обществено доверие”

1. Констатирани мерки за наблюдение по раздели

Гражданското наблюдение се фокусира върху предварително набелязани 19 мерки, които са идентифицирани след проведено анкетно проучване сред граждани, представители на бизнеса и на институции/организации и интервюта с работещи в системата на правораздаването.

Наблюдаваните мерки са групирани в 3 раздела: Прозрачност и отчетност; Независимост и антикорупция; Достъп до правосъдие на уязвими групи.

• МЕРКИ ЗА ПРОЗРАЧНОСТ И ОТЧЕТНОСТ

1. Разработени учебни материали и преподадени уроци от магистрати в часове по гражданско образование в училищата в област Шумен:
 - 1.1. Проведени уроци с ученици от магистрати;
 - 1.2. Видимост на проведените обучение по т.1.1.;
2. Организиране и участие в срещи с кметове в малките населени места, с цел разясняване спецификата на работа на Съда и подобряване на взаимодействието:
 - 2.1. Организиране срещи в малките населени места;
 - 2.2. Видимост на проведените срещи по т.2.1.;
3. Включване на РС Шумен и ОС Шумен към единен портал за електронно правосъдие на ВСС:
 - 3.1. Линк към сайта на ВСС от страниците на РС Шумен и ОС Шумен;
4. Случайното разпределение на делата да се вижда на сайтовете на Районен съд Шумен и Окръжен съд Шумен:
 - 4.1. Информация за случайното разпределение на делата на сайтовете на РС Шумен и ОС Шумен;
5. Симулиране на съдебен процес с участие на ученици в рамките на съдилищата и/или симулации в самите училища:
 - 5.1. Симулиране на съдебен процес в рамките на съдилищата с участие на ученици над 18 год.;



ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА "ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ"
2014-2020
ПО ПРОЦЕДУРА: BG05SFOP001-3.003
ГРАЖДАНСКИ КОНТРОЛ ВЪРХУ РЕФОРМАТА В
СЪДЕБНАТА СИСТЕМА



- 5.2. Симулиране на съдебен процес в рамките на училищата с участие на ученици под 18 год;
- 5.3. Организираны посещения на съдебни заседания от ученици над 18 год.;
- 6. Годишните отчети на съдилищата да бъдат представени на разбираем и достъпен език пред обществеността:
 - 6.1. Ефективност на представянето на годишните отчети на РС Шумен и ОС Шумен;
- 7. Поредица от журналистически материали в национални, регионални и местни медии, описващи работното ежедневие и житейски ценности на отделни магистрати от двете съдилища:
 - 7.1. Публикации (очерци, интервюта) в различни медии;
- 8. Създаване на Фейсбук страници на двете съдилища:
 - 8.1. Създаване на Фейсбук страници на РС Шумен и ОС Шумен;

• **МЕРКИ ЗА НЕЗАВИСИМОСТ И АНТИКОРУПЦИЯ**

- 9. Оповестяване на етичните кодекси на сайтовете на съдилищата и информиране за начина, по който работят:
 - 9.1. Публикуван на сайта на Съда етичен кодекс/информация за етичните правила на магистратите/служителите на Съда;
 - 9.2. Видимост на публикуваната информация по т.9.1;
 - 9.3. Разбираемост на публикуваната информация по т.9.1;
 - 9.4. Има ли версия на публикуваната информация по т.9.1 за хора със зрителни увреждания?;
 - 9.5. Потребители, прегледали публикуваната информация по т.9.1;
 - 9.6. Има ли производства за нарушаване на етичните кодекси (получена от адм. ръководител);
 - 9.7. Обществено достъпна ли е информацията за производствата по т.9.6 (посочени на сайта на съответния съд);
- 10. Публикуване на сайтовете на Районен съд Шумен и Окръжен съд Шумен на дисциплинарните производства и решенията по тях от страна на ВСС и оповестяването им:
 - 10.1. Създадена свързаност със сайта на ВСС;
 - 10.2. Видимост на информацията;
 - 10.3. Разбираемост на публикуваната информация по т.10.1;
 - 10.4. Има ли версия на публикуваната информация по т.10.1 за хора със зрителни увреждания?;
 - 10.5. Потребители, прегледали публикуваната информация по т.10.1.;

Проект: „Прозрачен, достъпен и независим съд с високо обществено доверие“, финансиран по договор № BG05SFOP001-3.003-0027-C01/01.09.2017г., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.



ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА "ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ"
2014-2020
ПО ПРОЦЕДУРА: BG05SFOP001-3.003
ГРАЖДАНСКИ КОНТРОЛ ВЪРХУ РЕФОРМАТА В
СЪДЕБНАТА СИСТЕМА



11. Създаване на електронна форма за подаване на сигнали за корупция и конфликт на интереси на Интернет-страниците на Районен съд Шумен и Окръжен съд Шумен:
 - 11.1. Създадена ли е такава форма на сайта;
 - 11.2. Видимост на публикуваната информация по т.11.1;
 - 11.3. Отговаря ли се на подадените сигнали;
 - 11.4. Съдържателен ли е отговорът;
 - 11.5. Какво е времето за реакция по определен сигнал;
12. Разясняване на правилата и процедурите за обработка на сигнали и жалби за корупция и дисциплинарни производства, които да са публикувани на електронните страници на съдилищата:
 - 12.1. Публикуване на разяснение на правилата и процедурите за обработка на сигнали и жалби за корупция и дисциплинарни производства, които да са публикувани на електронните страници на съдилищата;
 - 12.2. Видимост на публикуваната информация по т.12.1;
 - 12.3. Разбираемост на публикуваната информация по т.12.1;
 - 12.4. Има ли версия на публикуваната информация по т.12.1 за хора със зрителни увреждания?;
 - 12.5. Потребители, прегледали публикуваната информация по т.12.1.;
13. Създаване на публичен регистър на отводите по делата с мотивите по тях, който да бъде видим през интернет страниците на съдилищата:
 - 13.1. Публикуван на сайта на съда линк към регистъра на отводите, оповестен в сайта на ВСС;
 - 13.2. Публикуван друг вид информация за отводите на съдии от съда – в това число;
 - 13.3. Създаден регистър за отводите на съдии от РС/ШС, публикуван на сайта на съда;
 - 13.4. Периодична информация, под формата на прессъобщения;
14. Представяне на информацията за интереси и имущество на интернет страниците на съдилищата:
 - 14.1. Линк към сайта на ВСС за публикуваните декларации на магистрати от РС Шумен /ОС Шумен;
 - 14.2. Друг вид информация за интереси и имущество на интернет страниците на съдилищата – в това число / прессъобщения/;
15. Общо обучение на съдии и прокурори с цел уеднаквяване на съдебната практика:
 - 15.1. Обучения само на съдии;
 - 15.2. Съвместни обучения на съдии с прокурори / други юристи;



- **МЕРКИ ЗА ДОСТЪП ДО ПРАВОСЪДИЕ** на уязвими групи (лица с двигателни, ментални и др. вид увреждания; социално слаби лица; безработни лица; лица, чийто майчин език не е български и др.)

16. Разпространение на информация за достъпа до правосъдие на уязвими групи (лица с двигателни, ментални и др. вид увреждания; социално слаби лица; неграмотни лица; лица, чийто майчин език не е български и др.):

16.1. Наличие на процедура за достъп на уязвими групи (лица с двигателни, ментални и др. вид увреждания; социално слаби лица; неграмотни лица; лица, чийто майчин език не е български и др.);

16.2. Адаптиране на информацията за достъп към различни уязвими групи;

16.3. Видимост на информацията за достъп на уязвими групи на сайта на Съда;

16.4. Разпространение на информацията за достъп до правосъдие на уязвими групи;

17. Достъпът до правна помощ по ЗПП:

17.1. Разбираема ли е информацията;

17.2. Наличие на информация на сайта на Съда;

17.3. Оповестяване на информацията за достъп до правна помощ, във връзка с наблюдавано дело;

18. Адаптиране на сайта на Съда за ползване от лица със зрителни затруднения:

18.1. Версия на сайта за хора със зрителни затруднения;

18.2. Разпространение на информация;

19. Дела с участието на уязвими групи граждани:

19.1. Дела с участието на хора с увреждания;

19.2. Дела с участието на лица, нуждаещи се от помощ по ЗПП.

2. Статистическа информация

- **Данни за наблюдавани процеси, лица, отношения и др.**

Методите за събиране на информация са количествени и/или качествени.

- Чрез Картите за гражданското наблюдение се събират и описват количествени характеристики (напр., брой участвали ученици/граждани, брой публикации на сайта на Съда и др.), както и качествени характеристики, които са описани от гражданските наблюдатели (напр., по какъв начин Съдът взема обратна връзка и оценява работещите и неработещите методи за разпространение на информацията и др.).



ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА "ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ"
2014-2020
ПО ПРОЦЕДУРА: BG05SFOP001-3.003
ГРАЖДАНСКИ КОНТРОЛ ВЪРХУ РЕФОРМАТА В
СЪДЕБНАТА СИСТЕМА



- Гражданските наблюдатели си водят записки, които след това се пренасят в Картите за гражданското наблюдение.
 - Извършва се лично наблюдение на място, чрез присъствие в съда и в съдебна зала на гражданските наблюдатели, и на мястото на провеждане на някакво събитие.
 - Интервюта с магистрати и работещи в системата на правораздаването; интервюта с граждани и представители на фирми, и институции/организации.
- **Брой наблюдатели, часове, фокус на анализ**

Гражданските наблюдатели са общо 8 души, разпределени по екипи, които провеждат гражданското наблюдение по сектори (раздели) за наблюдение. Работи се чрез наблюдение на различни аспекти от работата на съдилищата, съобразено с отделните мерки и критериите за събиране на информация и напредък.

Самото наблюдение е осъществено в периода 07.06.2018 - 31.08.2018г. (тримесечен период). Всеки месец наблюдателите попълват карти за наблюдение с отбелязани количествени и качествени параметри и ги изпращат за анализ на експертите. Провеждат се и групови срещи на наблюдателите с експертите по проекта с цел обсъждане на впечатленията от наблюдението и разясняване на отбелязаните цифри и аналитичен материал. Този доклад съдържа обобщаване и интерпретиране на данните от различните наблюдатели. Неговата цел е да подпомогне имплементирането на мерки от страна на ръководството на двете съдилища с цел подобряване публичния образ и обществено доверие на съда пред местната общност и обществото като цяло.

Фокусът на наблюдение е върху:

- стартиралите преди началото на проекта мерки и тяхното адаптиране и надграждане през периода на наблюдение,
- стартиране на нови мерки (действия), препоръчани в предишен аналитичен доклад от проведено анкетно проучване на обществените нагласи, свързан с оценката на двете съдилища в рамките на проекта,
- готовността на ръководствата на съдилищата и магистратите да партнират на наблюдателите за по-добра публичност, отчетност и доверие към съда.



ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА "ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ"
2014-2020
ПО ПРОЦЕДУРА: BG05SFOP001-3.003
ГРАЖДАНСКИ КОНТРОЛ ВЪРХУ РЕФОРМАТА В
СЪДЕБНАТА СИСТЕМА



- **Анализ на извадката от наблюдавани магистрати, администрация и т.н.**

Сформирани са 3 групи граждански наблюдатели, съответно 3-ма работят независимо по наблюдение на мерките свързани с прозрачност и отчетност; 3-ма работят по наблюдение на мерките свързани с антикорупция; 2-ма наблюдават изпълнение на мерките, свързани с достъп до правосъдие на непривилегирани групи.

По двама магистрати, определени от административните ръководители на двете съдилища оказват помощ на наблюдателите при провеждане на гражданското наблюдение и участват в консултирането на докладите от гражданското наблюдение.

Всяка група наблюдатели изработва общ план за наблюдение, който включва ежедневни справки за движения на сайтовете на двете съдилища; наблюдение за публикации в местните медии по въпроси свързани с работата на съда; провеждане на срещи с магистрати и съдебна администрация с цел проучване на документация и разясняване на определени факти по мерките. По време на наблюдението са проведени общо 4 групови срещи на екипите граждански наблюдатели с партньорите от РС и ОС Шумен. Отделно чрез „живи” посещения в съда, гражданските наблюдатели идентифицират от „първа” ръка (метод на включеното наблюдение) как функционират в действителност, набелязаните за действие мерки. Отделно по всяка от мерките гражданските наблюдатели провеждат срещи с партньори на съдилищата: НПО организации, училища, медии, местни власти. В края на всеки месец, наблюдателите изработват доклади, които се изпращат на експертите. Провежда се групово обсъждане на докладваната информация със съответния експерт, ангажиран с анализа по съответната наблюдавана област.

3. Обект на наблюдение и процедура на наблюдение – достъп, място и др.

- **Обект на наблюдение**
 - Интернет-страници на съдилищата
 - Местни и национални медии
 - Провеждане на съдебни заседания
 - Начин на функциониране на съда – по метода на включеното наблюдение
 - Административна информация и др.
 - „Живи” срещи с магистрати и партниращи институции (училища и др.)
- **Процедура за наблюдение**



- Специално разработени карти за гражданско наблюдение;
- Лично наблюдение от страна на граждански наблюдатели с присъствие в съдебна зала;
- Събиране на данни за дейността на Районен съд Шумен/Окръжен съд Шумен чрез разговори с магистрати и работещи в системата на правораздаването; разговори с ученици, граждани, представители на фирми и институции/организации;
- Извличане на информация от сайтовете на Районен съд Шумен/Окръжен съд Шумен, от Фейсбук страниците на двете съдилища, от публикации в медиите, прес-конференции и др .

4. Общи констатации, тенденции и сравнения

Настоящият доклад е резултат от междинно наблюдение на работата на РС и ОС Шумен и е функция на независимо гражданско наблюдение в двете съдилища, което е обобщено и анализирано от експертите по проекта. Всеки сектор за наблюдение е анализиран от съответния експерт, като информацията е отделена, съответно за РС и ОС. Описани са напредъка по мерките, основните изводи и са дадени препоръки за последващ напредък и наблюдение. Накратко, основните констатации от наблюдението са следните:

- Наблюдава се добро партниране от страна на ръководствата на двете съдилища в процеса на предоставяне на информация и обсъждане с гражданските наблюдатели на възможностите за напредък по мерките;
- Не се наблюдава съществена разлика в степента на напредък по въвеждане на мерките между РС и ОС Шумен;
- Налице е добра предварителна работа по мерките свързани с Прозрачност и отчетност и Достъп на непривилегировани лица, и нужда от малко по-голяма практическа реализация и координиране на усилията през наблюдавания период (конкретните препоръки са описани в следващата глава на доклада) за да има видим напредък;
- При мерките по „Антикорупция и Независимост“ се наблюдава известна съпротива за активни действия, като нуждата от прилагане на конкретни мерки се адресира към проблем с цялостната политика за разкриване на



ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА "ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ"
2014-2020
ПО ПРОЦЕДУРА: BG05SFOP001-3.003
ГРАЖДАНСКИ КОНТРОЛ ВЪРХУ РЕФОРМАТА В
СЪДЕБНАТА СИСТЕМА



- лична информация за живота на магистратите и специализирана такава, свързана с предоставяне на конкретните аргументи на отводите;
- Мерките свързани най-вече с Прозрачност и Антикорупция е нужно да бъдат кохерентни с действията и представената информация от ВСС и Инспектората;
 - Като цяло при прилагането на всички мерки се споделя необходимост от разработване на цялостна комуникационна политика на съдилищата спрямо местните и национални общности, за което е нужно и осигуряване на допълнителен ресурс (конкретни бройки щат), които да полагат усилия в това направление;
 - По отношение мерките свързани с работа със социалните мрежи се изразява известен скепсис, който може да бъде преодолян чрез реализация на обща политика на ВСС за адаптиране към тези нови комуникационни възможности на българските съдилища.

5. Резултати от подробно наблюдение

5.1. ПРОЗРАЧНОСТ И ОТЧЕТНОСТ

5.1.1. Резултати по отделните параметри на мерките

- *Количествени обобщения (интерпретация на числа)*

Районен съд

По две от мерките гражданските наблюдатели са идентифицирали числа, т.е. количествени показатели.

По мярка 1 – Преподадени уроци от магистрати в часове по гражданско образование, са идентифицирани 6 броя срещи с около 200 ученици и участие на трима магистрати, като са раздадени три вида брошури. Това е добра по вид и количество на ангажирани ученици активност. Препоръката е след лятната ваканция тази активност да се продължи, както и дейностите по нея да бъдат проведени и отразени по-активно от журналисти.

По мярка 6 – Годишните отчети да бъдат представени по разбираем начин е отразено, че в рамките на 53 седмици на сайта на РС Шумен тече информация за всяко дело, както и за решението на съда. Също е отразено, че са ангажирани 21 съдии и са налице 26 публикации. Явно тук става въпрос за информация за движението на делата в РС, не

Проект: „Прозрачен, достъпен и независим съд с високо обществено доверие“, финансиран по договор № BG05SFOP001-3.003-0027-C01/01.09.2017г., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.



ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА "ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ"
2014-2020
ПО ПРОЦЕДУРА: BG05SFOP001-3.003
ГРАЖДАНСКИ КОНТРОЛ ВЪРХУ РЕФОРМАТА В
СЪДЕБНАТА СИСТЕМА



толкова за годишния отчет, но е видно, че тази информация месец по месец ще генерира числа за годишния доклад. Важно е в следващия период за наблюдение да се обърне внимание на годишния отчет, процеса на неговата подготовка и начина му на представяне.

По останалите шест мерки липсват каквито и да са числа, което говори за ниска активност по мярката и липса на конкретна измеримост.

Окръжен съд

По пет от наблюдаваните осем мерки в раздел прозрачност и отчетност има идентифицирани количествени параметри.

По мярка 1, свързана с подготвяне на уроци и гражданско образование на ученици с участие на магистрати са идентифицирани 6 проведени срещи с ученици от Хуманитарната гимназия в Шумен. Осъществена е 1 публикация в местно печатно издание, като информацията е достигнала до 714 души (електронното издание).

По мярка 4, свързана с видимост на случайното разпределение на делата, на сайта на съда са публикувани всички дела по които ОС Шумен е работил през годината. (Бройката не е уточнена).

По мярка 5 – Симулиране на съдебен процес в рамките на съдилищата и посещение на съдебни дела от ученици са отбелязани 25 ученика от СУ „Йоан Екзарх” включени в подобна симулация.

По мярка 6, свързана с представяне на годишния доклад на съда са се включили 15 съдии за последните 3 години, които под някаква форма са участвали в презентацията на докладите.

По мярка 7, свързана с публикации, свързана с работа или представяне личността на магистрати в местни или национални медии се регистрира 1 публикация в местно печатно издание.

По 3 от мерките, свързани със срещи на съда с местната власт, свързаност на сайта на ОС Шумен с този на ВСС, както и мярката за създаване на фейсбук профил на съда няма отчетени количествени показатели.

Като цяло количествените показатели показват добро ниво на работа по част от мерките, които обаче основно отразяват предишни (спрямо старта на наблюдението) действия, докато в рамките на наблюдението в продължение на 3 месеца не личи



ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА "ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ"
2014-2020
ПО ПРОЦЕДУРА: BG05SFOP001-3.003
ГРАЖДАНСКИ КОНТРОЛ ВЪРХУ РЕФОРМАТА В
СЪДЕБНАТА СИСТЕМА



съществен напредък или промяна, който обаче може да се реализира в следващите 3 месеца от наблюдението.

- **Качествен анализ (експертен анализ)**

Районен съд

От докладите по гражданското наблюдение на Районен съд Шумен става ясно, че дейностите по мерките свързани с Прозрачност и отчетност търпят минимално развитие, като в най-голяма степен има прогрес на дейността по отношение работа с ученици с цел разпространение на работата на съда (вид гражданско образование) и по отношение видимостта на случайното разпределение на делата. И в двата случая обаче, поради късия период на наблюдение (3 месеца), както и поради обективни фактори (лятна ваканция на училищата) се отчитат дейности започнали преди периода на наблюдението и които в процеса на работа на проекта нямат видимо развитие, промяна или надграждане. Предвид съвпадането на процеса на наблюдение с летните отпуски на местната власт, училищата и магистратите е разбираемо по част от мерките да липсва активност, която се очаква да се засили в следващия период на гражданско наблюдение.

Окръжен съд

От докладите на наблюдателите става ясно, че по отношение прилагане на мерките свързани с прозрачност и отчетност в ОС Шумен има добра положена основа от работа по стартирали вече дейности или проекти, но тяхното развитие и надграждане все още не е достатъчно широко и интензивно. Най-голям прогрес и перспектива се забелязва при провеждане на гражданско образование с ученици, основата за което обаче е положена извън институцията (от Национален проект на МОН и Министерство на правосъдието). Добра перспектива има и пред развитие на мярката, свързана с видимост и достъпност до електронното движение и разпределени на делата, като тук трябва да се наблегне на информираността на обществеността за подобна възможност. Добра практика е достъпността на сайта на ВСС през сайта на ОС Шумен, т.е. тази мярка търпи развитие към по-добро операционализиране и прозрачност. Полагат се усилия мярката, свързана със симулация на съдебен процес в рамките на съда да се развие, за което е нужно по-добра координация с директори на училища и по-голяма публичност впоследствие. По две от мерките се идентифицира застой. Мерките за осъществяване на срещи с местната власт и създаване на фейсбук страница на ОС Шумен изглежда имат нужда от допълнително обсъждане и намиране на вариант за тяхното осъществяване. И двете мерки са ключови що се отнася до повишаване на



ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА "ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ"
2014-2020
ПО ПРОЦЕДУРА: BG05SFOP001-3.003
ГРАЖДАНСКИ КОНТРОЛ ВЪРХУ РЕФОРМАТА В
СЪДЕБНАТА СИСТЕМА



информираността за работата на съда в малките населени места и спрямо по-активното и младо население. Действията в тази посока биха разширили значително периметъра на информираност на гражданите спрямо работата на ОС Шумен, което е важно за формиране на позитивен публичен образ.

5.1.2. Изводи по отношение на наблюдаваните мерки

Районен съд

При осъществяване на самия процес на наблюдението гражданските наблюдатели споделят наличие на партньорска нагласа и осигуряване на свободен достъп до дейността на РС Шумен. Споделя се и ангажираното даване на информация (например насрочването на делата) от страна на съда, което положено върху незначителния прогрес при въвеждане на мерките води до хипотеза, че е налице споделена воля за повишена прозрачност и отчетност, но е нужен по-добър организационен капацитет за въвеждане на предложените мерки по темата. По част от мерките, като създаване на фейсбук профил на РС Шумен или срещи с кметове на малки населени места, засега има липса на разбиране за нуждата от тяхното въвеждане. По други, като: Симулиране на съдебни заседания с ученици и Включване на РС Шумен в единен портал за електронно правосъдие на ВСС, явно е нужно време и допълнителна организация, за да се осъществят. Подобна е и ситуацията по отношение мярката за разработването на журналистически материали (очерци) за магистрати и за спецификата в съдебната практика. По отношение мярката свързана с Провеждане на симулация на съдебен процес с ученици се заявява готовност за действие след стартиране на новата учебна година. По тази мярка личи, че има предварително създадена организация, компетентност и готовност за развитието ѝ. По мярката, свързана с Представяне по разбираем начин на годишните отчети на съда, засега се трупа и обобщава информация, която е видима на сайта на съда, като предстои да се наблюдава процеса на анализ и интерпретация на тези данни, чрез подготовка на годишен доклад. Важно е да се планира и бъдеща информационна активност по същата мярка, която да ангажира по-силно журналистите и местната общественост с интересни и публично значими факти от дейността на РС Шумен.

Окръжен съд

От аналитичната част в докладите на гражданските наблюдатели става ясно, че ръководството на ОС Шумен е откликващо и ангажирано спрямо действията на наблюдателите. Това информира, че е налице добра мотивация да се приложат мерки, които биха повишили отчетността и прозрачността на съда спрямо обществеността. Предвид малкия напредък обаче по отношение прилагане на мерките е налице

Проект: „Прозрачен, достъпен и независим съд с високо обществено доверие“, финансиран по договор № BG05SFOP001-3.003-0027-C01/D1.09.2017г., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.



ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА "ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ"
2014-2020
ПО ПРОЦЕДУРА: BG05SFOP001-3.003
ГРАЖДАНСКИ КОНТРОЛ ВЪРХУ РЕФОРМАТА В
СЪДЕБНАТА СИСТЕМА



хипотеза, че някъде липсва разбиране и организационна компетентност за въвеждане на предложените мерки. Възможно е традиционалистското разбиране за запазване авторитета на институцията чрез по-голяма затвореност и силен контрол върху информацията навън да оказва влияние върху способността на съда да се отваря към общността. Проблемът е, че липсата на проактивно поведение към общността, чрез по-силно присъствие в местните медии, работа с местната власт и показване на човешкото лице на съда (съответно Мерки 6,2 и 7), пречи да се формира по-силно чувство за справедливост в обществото, което чувство не е следствие единствено на правораздавателната функция на съда. По отношение съобразяване на съда със съвременните тенденции в областта на комуникациите и информационните технологии, в ОС Шумен се наблюдава развитие и прогрес. Налице е добре функциониращ електронен сайт, всички дела за 2018 г. се публикуват своевременно в сайта, като има видимост за движението и електронното разпределение на делата, направена е връзка към единния портал за електронно правосъдие на ВСС (Мерки 3 и 4). Що се отнася до работата с подрастващите ръководството на ОС Шумен действа активно, макар и началния тласък да идва от национално стартирал проект. Нужно е след лятната ваканция гражданското обучение на ученици по вече избраните теми (Мярка 1) и симулациите на съдебен процес (Мярка 5) да се рестартират активно и да станат устойчива практика в работата на съда.

5.1.3. Препоръки за практическо прилагане на мерки

Районен съд

Нужно е засилване на организацията и по-голяма оперативност при конкретната работа с мерките, както следва:

- **Мярка 1 Препоръка** – Да се осъществят срещи с директори на училища с цел осигуряване на ангажимент за продължаване на посещенията на магистрати в шуменските средни училища. Тук има добре подготвени теми по мярката, както и подготвени информационни материали. Нужно е по-добро медийно отразяване на дейностите по мярката;
- **Мярка 2 Препоръка** – Да се проведе разговор с кмета на гр. Шумен и при групово посещение на кметове на малките населени места да се осигури време за тяхна среща с представител/и на съда с цел идентифициране на проблеми в работата на местната власт с РС Шумен и даване на информация за специфика на работа и изисквания на съда спрямо местното самоуправление. Тук трябва

да се подготви списък от потенциални теми и проблеми, които да се обсъдят на такава среща. Важно е и кметовете да информират представителите на РС Шумен, за областите на информация от която местното население се нуждае по отношение съдебно-административните процеси. Нужно е и планиране на съвместна среща, следствие на договорени теми и задачи;

- **Мярка 3 Препоръка** - Да се консултира с IT специалист възможността за включване на РС Шумен в единния портал за електронно правосъдие на ВСС. Да се изработи проект за имплементация, архитектура и съдържание, което може да бъде присъединено към портала на ВСС;
- **Мярка 4 Препоръка** – Тази мярка функционира и се прилага много добре. Нужно е по-добро информиране на обществеността за възможността за видимост на електронното разпределение на делата, както и достъпа до административната информация свързана с датата, часа, залата и др. информация свързана с провеждането на съдебните заседания;
- **Мярка 5 Препоръка** - По отношение симулиране на съдебен процес и посещения на ученици (над 18 г.) на съдебни заседания е нужно човек от екипа на РС Шумен да поеме и координира процеса, като подбере казус и участници и заедно със заинтересован директор (учител) да осъществи предложената мярка. Важно е при симулацията или посещението да се осигури присъствие на местни/национални медии. Тук е налице минал опит, който е добра основа за засилване на дейностите по мярката;
- **Мярка 6 Препоръка** – Тази мярка, свързана с представянето на годишните отчети на съда трябва да бъде предварително подготвена за представяне, не само чрез публикуването ѝ на сайта на съда, а и чрез нарочна пресконференция със силно медийно присъствие. Нужно е да бъдат представени не само „сухи“ числа по отношение броя и вида на делата, а и да се подготви т.нар. качествено обособена информация, свързана с интересни казуси (дела), както и общ анализ за усещането за справедливост и сигурност в региона;
- **Мярка 7 Препоръка** - По тази мярка е нужно назначаване/активиране на ПР специалист в РС, който по повод на интересно/значимо дело може да инициира среща с водещи журналисти, които да подготвят репортаж/материал по темата,



ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА "ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ"
2014-2020
ПО ПРОЦЕДУРА: BG05SFOP001-3.003
ГРАЖДАНСКИ КОНТРОЛ ВЪРХУ РЕФОРМАТА В
СЪДЕБНАТА СИСТЕМА



както и да се свърже темата с личността на ангажирания магистрат. По тази мярка е нужно и да се изработи цялостен пакет от мерки за активен ПР (информационна кампания) с цел про-активно управление на позитивния публичен образ на РС Шумен.

- **Мярка 8 Препоръка** – По тази мярка, свързана със създаване на фейсбук профил на РС Шумен има неразбиране на смисъла от тази дейност. Все пак се предлага да бъде направена справка за наличие и функциониране на подобна мярка при други подобни съдилища. Възможно е и подобни страници да бъдат представени пред колегиалния орган от съдии и да бъдат обсъдени позитивните и негативни страни от подобно действие.

Окръжен съд

Конкретните препоръки, за да се подобрят резултатите по прилагане на мерките са следните:

- **Мярка 1 Препоръка** – Да се разшири дейността по гражданско образование извън работата единствено с Хуманитарната гимназия. За целта е нужно ръководството на ОС Шумен да направи обща среща с всички директори на средни училища в Шумен, където заедно с директорката на гимназията да информират за резултатите до тук и да създават допълнителен интерес и мотивация за разширяване обхвата на мярката. Добра идея е вече разработените теми да се преподават на нови класове съвместно с ученици-лектори, които вече са минали подобно обучение;
- **Мярка 2 Препоръка** – Нужно е да се организира среща между ръководството на ОС Шумен и кметовете на малките населени места. Добре е тя да бъде координирана от кмета на община Шумен със задача да се коментират проблемите на малките населени места по отношение взаимодействието със съдилищата и техните административни функции. При идентифициране на определени потребности ОС Шумен може да инициира няколко срещи с хората от малките населени места. Целта на тези срещи би могла да бъде свързана с разясняване правата и отговорностите на кметовете и населението, разясняване на процедурите в съда, как може да се улеснява достъпа до съда и т.н. По тази мярка може да бъде потърсено партньорство и на сдружението на общините,

Проект: „Прозрачен, достъпен и независим съд с високо обществено доверие“, финансиран по договор № BG 05SFOP001-3.003-0027-C01/01.09.2017г., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.



- където би могло да се систематизират действия и под формата на съвместен проект;
- **Мярка 3 Препоръка** – Тази мярка по същество е изпълнена. Нужно е връзката към сайта на ВСС да бъде обаче на по-достъпно място, както и информацията за подобна възможност за достъп да стане по-достъпна в публичното пространство;
 - **Мярка 4 Препоръка** – По същество и тази мярка е приложена. Съществува електронно достъпна информация за вид, номер и година на делото; предметът на делото; обвинител, ищец, жалбоподател; обвиняем, ответник или ответник на жалбата; съдия – докладчик и председател на съдебния състав; дата на която е насрочено делото. Информацията по делата се обновява ежедневно. Тук е необходимо да се намери вариант начина на електронно разпределение на делата да стане по-видим;
 - **Мярка 5 Препоръка** – По тази мярка е положено добро начало чрез работа с СУ „Екзарх Йосиф” и проведена симулация на съдебен процес с ученици. Нужно е този процес да продължи и с няколко други училища, където на базата на казуси по дела да се илюстрира процеса на съдебно заседание. Важно е и осъществената дейност да се представи на обществеността по-активно, чрез медиите. Що се отнася до присъствието на млади хора на реално провеждащи се дела и изискването за навършени 18 г. е необходимо да се предприемат подобни действия предимно със завършващи училище ученици или да се инициира някаква активност във връзка с тяхното завършване (абитуриентски балове). Подобна инициатива би било добре да се отрази в медиите. Разработването на документален филм, свързан със симулация на съдебен процес в рамките на съдилищата е добра инициатива, която при добро разпространение в училищата също ще подобри процеса на прозрачност и отчетност;
 - **Мярка 6 Препоръка** – Годишните доклади на ОС Шумен са качени на сайта на съда. Нужно е обаче събраните данни за настоящата календарна година да се интерпретират и казуистично, както и да се представи в доклада цялата дейност свързана с повишаване отчетността и прозрачността на съда, част от която е и работата по настоящото гражданско наблюдение. От сега трябва да се потърсят и различни нови „живи” форми на представяне на



- доклада (не само пресконференция), за да може той да достигне до повече професионални и териториални общности;
- **Мярка 7 Препоръка** - Нужно е засилване на работата с медиите, особено регионалните. Добре е по тази мярка да се разработи цялостна комуникационна стратегия в която личността на съдията да е на преден план – неговите вълнения, предизвикателства, интереси и т.н. По повод на интересни съдебни казуси би могло по естествен начин да бъдат публично представяни спецификата на работа, изискванията и процедурите в съда. Подобна посока на действие би повишила информираността и чувството за уважение към професията на съдията и самата институция;
 - **Мярка 8 Препоръка** – Мярката свързана със създаване на фейсбук страница на ОС Шумен е в застой. Възможно е обаче да се проучи този опит, доколко е развит и приложен в други съдилища и дали все пак има възможност за действия в тази посока. Тази задача може да бъде възложена на IT специалиста на съда и PR експерта, за да се даде компетентно мнение, доколко съвременните средства за комуникация могат ефективно да се приложат в работата на естествено консервативна институция, каквато е съда.

5.2.АНТИКОРУПЦИЯ И НЕЗАВИСИМОСТ

5.2.1. Резултати по отделните параметри на мерките

- **Количествени обобщения (интерпретация на цифри)**

Районен съд Шумен

По отношение на темите „антикорупция“ и „независимост“ гражданското наблюдение предвижда проследяването на **седем мерки**, посочени в препоръките от доклада за анкетното проучване по проекта с общо **двадесет и девет показателя**. В част от тях има количествени измерения – общо **петнадесет параметъра**. Наблюдателите не са посочили **стойности** за тези показатели, защото те се отнасят към отрицателни факти и към тях не могат да се отнесат стойности.

Там където е била налична информация наблюдателите са посочили и качествени критерии, които отразяват възможността на външни за системата лица да получат достъп до специфична информация и да я възприемат – **дванадесет параметъра**.

Проект: „Прозрачен, достъпен и независим съд с високо обществено доверие“, финансиран по договор № BG05SFOP001-3.003-0027-C01/01.09.2017г., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.



ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА "ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ"
2014-2020
ПО ПРОЦЕДУРА: BG05SFOP001-3.003
ГРАЖДАНСКИ КОНТРОЛ ВЪРХУ РЕФОРМАТА В
СЪДЕБНАТА СИСТЕМА



По този начин в междинния доклад от гражданското наблюдение може да се коментира по-скоро наличието на мерки отколкото степента на тяхното въвеждане. На практика въведена е само мярката свързана с обучението на магистрати.

Окръжен съд Шумен

По отношение на тематичните кръгове „антикорупция“ и „независимост“ гражданското наблюдение предвижда проследяването на **седем мерки**, посочени в доклада с общо **двадесет и девет показателя**. В част от тях има количествени измерения – общо **петнадесет параметъра**. Наблюдателите са посочили **на две места стойности** за тези показатели като в единият случай стойността е неотносима за разглеждания период.

В първи случай Наблюдателите са посочили наличието на два броя етични кодекси и Етичен кодекс на магистратите и Етичен кодекс на служителите в съдебната администрация Така посочената стойност покрива напълно предписанията на съответната мярка по Доклада – **Мярка 9** в количествен план, която сочи като необходимо оповестяването на тези етични кодекси.

Вторият случай, в който наблюдателите сочат конкретна стойност това е по **Мярка 15**. Посочен е броят съдии взели участие в обучения за повишаване на квалификацията и уеднаквяване на съдебната практика – 25 души. Данните са от годишния доклад за дейността на съда за 2017 година като формално не попадат в периода на извършването на гражданско наблюдение, но са показателни за активната дейност на съда.

За останалите случаи информация за конкретни стойности не е постъпила, защото те не са изпълнени.

Там където е била налична информация наблюдателите са посочили и качествени критерии, които отразяват възможността на външни за системата лица да получат достъп до специфична информация и да я възприемат – дванадесет подвъпроса.

- **Качествен анализ (експертен анализ)**

Районен съд Шумен

При анализа на приложението на мерките, предложени в експертния Доклад от анкетно проучване и обект на гражданското наблюдение, в частта антикорупция и независимост следва да се има предвид относително краткия период в който то е



ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА "ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ"
2014-2020
ПО ПРОЦЕДУРА: BG05SFOP001-3.003
ГРАЖДАНСКИ КОНТРОЛ ВЪРХУ РЕФОРМАТА В
СЪДЕБНАТА СИСТЕМА



извършено - три месеца. Също така периодът съвпада с летните отпуски. Съдът осъществява функциите си по правораздаване, но този период не предполага голямо количество допълнителни дейности и административна активност.

Това, което можеше да бъде очаквано е придаване на повече видимост на мерки които вече са предприети, но не са представени пред широката публика. Някои от тях биха могли да бъдат направени сравнително бързо – например поставянето на интернет страницата на етичните кодекси или предоставяне на достъп до регистъра на отводите.

Разбира се разглеждането на приложението в тяхната самостоятелност не би могла да бъде работеща. Те следва да се разглеждат в общ комплекс, който да подобри публичния образ на РС-Шумен. Ефектът от въвеждането на мерки свързани с подаването на сигнали, предоставянето на данни за това как те се обработват и резултатите от тях биха повишили доверието в работата на съда. Промените, които мерките предполагат се нуждаят и от активна комуникация, за да бъдат оповестени.

Промяната в сайта не бива да бъде подценявана. Макар да липсват инструменти за прецизен анализ на посещаемостта на сайта раздел по раздел, то общият брой на посещенията е впечатляващ, което показва неговата полезност.

Окръжен съд – Шумен

Когато се анализира приложението на мерките, обект на гражданското наблюдение, предложени в експертния Доклад от анкетно проучване, в частта му по темата антикорупция и независимост, следва да се има предвид относително краткия период в който то е извършено (три месеца). Също така периодът съвпада с летните отпуски и макар съдът да осъществява функциите си по правораздаване, то този период не предполага голяма допълнителна административна активност и нови дейности.

Когато се коментират мерките, които са били обект на гражданското наблюдение трябва да се има предвид, че по своя характер в основата си те са насочени към повече екстровеерност от страна на съда към гражданите. Тя предполага и повече внимание към оповестяването включително и на дейности в областта на антикорупция и независимостта на съда, които с извършени, но се нуждаят от видимост.

За съжаление мерки, които публикуват постигнати резултати, включително и такива по изпълнени законови изисквания не са намерили място на сайта на съда или в прессъобщения. Такъв е случаят с мерки – 13 и 14, при които регистри съществуват, но не са достъпни. Позитивно може да се разглежда изпълнението по мярка 9, която предвижда етичните кодекси да бъдат лесно достъпни за широката общественост.

Проект: „Прозрачен, достъпен и независим съд с високо обществено доверие“, финансиран по договор № BG05SFOP001-3.003-0027-C01/01.09.2017г., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.



ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА "ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ"
2014-2020
ПО ПРОЦЕДУРА: BG05SFOP001-3.003
ГРАЖДАНСКИ КОНТРОЛ ВЪРХУ РЕФОРМАТА В
СЪДЕБНАТА СИСТЕМА



Разбира се ефектът от нея следва да се мултиплицира през други мерки, които я включват в системата от антикорупционни действия като например подаването на сигнали (Мярка 11) и тяхната обработка (Мярка 12). Ефектът от постигнатото трябва и проактивно да се промотира през мерките за публичност, включително и чрез медиите, в съответствие с препоръките на този раздел.

5.2.2. Изводи по отношение на наблюдаваните мерки

Районен съд Шумен

При дейността си наблюдателите са използвали различни източници на информация, като писмени отговори от РС Шумен на конкретни поставени въпроси, годишни доклади на Съда, но също така и сайта на Съда. Именно той има ролята да предоставя актуална информация и да ориентира гражданите по различните теми свързани с РС-Шумен. Общото впечатление е, че той е направен и се поддържа с желание да бъде полезен на потребителите. На този фон са разгледани отделни теми свързани с аспектите на образа на съда през призмата на антикорупционни мерки и усещане за независимост на магистратите.

Една от предвидените мерки, обект на наблюдението, е **публикуването на информацията относно етичните правила за магистрати и служителите в съда** (Мярка 9). От проведеното наблюдение става ясно, че текстът на такива правила не присъства на интернет страницата. За наличието на етични кодекси става ясно косвено - чрез текста на годния доклад за дейността на съда. В този смисъл мярката не е изпълнена докрай. Липсата на текст не позволява да се коментират качествените показатели свързани с достъпността на езика съдържанието на текста за широката публика. Не присъстват данни и за правила за развитието на етични производства.

По следващата мярка – Мярка 10 със съжаление трябва да се посочи, че **информацията за дисциплинарните производства липсва**. Няма и текст, който да обяснява кога и пред кого те могат да се развият. Връзка към съответната страница на ВСС следва не просто да съществува, а да се посочи какъв тип информация може да бъде намерена в нея и да води до конкретната секция в сайта на институцията.

Обобщена информация относно дисциплинарните производства по отношение на РС-Шумен също има място на сайта. Не става ясно имало ли е дисциплинарни производства или не. Липсата на подобни производства е факт, който също е удачно да се комуникира, доколкото допринася за позитивния образ на съда.



ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА "ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ"
2014-2020
ПО ПРОЦЕДУРА: BG05SFOP001-3.003
ГРАЖДАНСКИ КОНТРОЛ ВЪРХУ РЕФОРМАТА В
СЪДЕБНАТА СИСТЕМА



По отношение на **подаването на сигнали за корупция и конфликт на интереси по електронен път** (Мярка 11) най-близката до това форма се намира на заглавната страница на съда и е озаглавена – „Предложния и оплаквания“. Тя е на видимо място и е откроява от останалите връзки. Към формата за въвеждане на информация има кратко описание, в което е посочено, че могат да се подават „предложения“, „положителни коментари“ и „оплаквания“. В самата форма за попълване са предвидени само две възможности за избор какво да се изпрати – „предложение“ или „мнение“. Този начин на поднасяне на възможностите, както отбелязват и наблюдателите, изключва възможността потребителят да я възприеме като форма за подаване на сигнали за корупция или конфликт на интереси.

Позитивно е наличието на, макар и много кратка, информация за това, че ще се отговори в едноседмичен срок. Липсата на достатъчно информация за получени предложения или мнения, както и за отговори по тях, не позволява да се направи извод използва ли се формата и реагира ли съдът по очаквания начин.

Няма никаква информация **по какви правила се реагира след получаването на сигнала за корупция или дисциплинарно нарушение** (Мярка 12).

При извършеното гражданско наблюдение в Районен съд – Шумен не е намерена никаква информация за съществуването на **регистър на отводите** (Мярка 13). Такъв има като част от деловодната система, както е посочено в кореспонденция между екипа и съда, но той не е достъпен. Конкретните мотиви за това не са известни. От една страна това е въпрос на дискреция, в рамките на всеки съд – показателен обаче е фактът, че могат да бъдат открити публично достъпни регистри за отводите на много съдилища. Най-често изтъкваната причина за липса на електронен достъп до отводите най-често се сочи, че мотивите за отвод са свързани понякога с личния живот на съдиите. Факт е обаче, че в „мотиви“ за отводите в регистъра се посочва най-често, бланкетно,¹ само правното основание. Разбирането за необходимостта от такъв регистър се основава и на Актуализираната стратегия на продължаване на реформата в съдебната система и Пътната карта за изпълнение на актуализираната стратегия².

Предоставянето на **информация за интересите и имуществото на магистратите и на интернет страницата на съда** е израз на разчитането му като средство за създаване на позитивен публичен образ (Мярка14). От извършеното наблюдение е

¹ Това сочи специализиран анализ на ВСС, <http://www.vss.justice.bg/root/f/upload/8/analiz-otvodi-2013.pdf>

² В рамките на Стратегическа цел 1 „Гарантиране независимостта на съда и на другите органи на съдебната система срещу политически и икономически натиск и други зависимости“ е предвидено изрично използването на електронен публичен регистър на отводите и мотивите.



ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА "ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ"
2014-2020
ПО ПРОЦЕДУРА: BG05SFOP001-3.003
ГРАЖДАНСКИ КОНТРОЛ ВЪРХУ РЕФОРМАТА В
СЪДЕБНАТА СИСТЕМА



видно, че този аспект е недооценен. Декларациите са достъпни на сайта на Инспектората към ВСС, но там те се представени общо, по азбучен ред, което предполага целенасочено търсене сред всички задължени лица. **Гражданските наблюдатели, като лица без специално подготовка, са посочили че са потърсили и информация за това какъв е обхватът на декларирането, с каква периодичност, пред кого се декларира и къде може да се извърши справка, но такава липсва. Не само това, но са отчели, че дори няма връзка към сайта на Инспектората към ВСС.**

Една от посоките, в която бяха посочени мерки при проведеното анкетно проучване по темата независимост на магистратите беше свързана с **повишаването на квалификацията им и уеднаквяването на съдебната практика** (Мярка 15). Тази мярка може да се разглежда като средство за повишаването на професионалното самочувствие като предпоставка за устойчивост и неподатливост на външни влияния. Макар в разгледания период да няма проведени такива обучения, което може да се обясни с краткия времеви отрязък и сезон на отпуски и от данните на наблюдение да няма данни за такива обучения, то те вероятно са провеждани преди. В годишния доклад на съда за 2017 е посочено участието на магистрати от съда в провеждане на обучение.

Окръжен съд Шумен

Наблюдателите са имали достъп до информация от различен характер при осъществяване на гражданското наблюдение. Характерът на поставените въпроси в хода на наблюдението предполага изучаване на представянето на информацията на сайта на ОС-Шумен и комплексното впечатление, което оставя у наблюдателите е, че той е семпъл и функционален

По отношение на изводите по отделните теми:

Относно публикуването на **информация за етичните правила за магистрати и служители** (Мярка 9) може да се посочи, че това е мярка комплексна по характер, насочена към известяване на широката публика както за наличието на етични кодекси за магистрати и служители, като част от антикорупционната инфраструктура така и оповестяване на тяхното съдържание. От гледна точка на формалното наличие на сайта на Съда мярката е изпълнена. Те са разположени на видно място в структурата на сайта.

От съдържателна страна текстът им е определен като достъпен и разбираем за външни за правораздавателната система лица. Липсват допълнителни разяснения по свързаните с тях правила за развитие на етични производства, пред кого се развиват и къде може да бъде направен справка за тях. Оповестяване на тяхното съществуване не



ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА "ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ"
2014-2020
ПО ПРОЦЕДУРА: BG05SFOP001-3.003
ГРАЖДАНСКИ КОНТРОЛ ВЪРХУ РЕФОРМАТА В
СЪДЕБНАТА СИСТЕМА



е открито в други източници на информация (например медийни публикации). Относно интереса към този тип информация не може да се направи интерпретация поради отсъствието на функция в сайта, която да позволи събиране на данни за посещаемостта.

По отношение на оповестяване на **информация за дисциплинарните производства** то никаква информация по тази тема не е достъпна (Мярка 10). Дори отсъствието на такъв тип производства е факт и то позитивен, който е добре да бъде оповестен. Липсва и връзка към съответната секция на сайта на ВСС, което показва липса на желание за комуникация по тази тема, тя е свързана с репутацията на целия съд, а не само на отделния магистрат и не може да не бъде комуникирана.

От проведеното наблюдение става ясно, че създадената **електронна форма за сигнали и предложение** не се възприема като такава за предоставяне на данни за корупция (Мярка 11). **Неясно за широката публика остава и какво следва след подаването на сигнал или предложение.** Как ще се реагира на него? **По какви правила ще се разгледа и от кого?** (Мярка 12). Нелогично е и мястото на което е поставена – в секция „Новини“. Това са белези, които навеждат на усещане за формален подход. Разбира се наличието и на алтернативна възможност – подаване на сигнал или предложение на хартия трябва да се отчете, но тя не е лишена от същите недостатъци.

В Окръжен съд – Шумен съществува **регистър на отводите** (Мярка 13), който е част от деловодната система. Той, обаче, **не е достъпен** като за причина се сочи личният характер на мотивите. От една страна това е въпрос на интерпретация, която се прави в рамките на всеки съд – показателен за това е фактът, че могат да бъдат открити публично достъпни регистри за отводите на много съдилища (трябва да се държи сметка и за факта, че в „мотиви“ за отводите често се посочва бланкетно само правното основание). Разбирането за необходимостта от такъв регистър се основава и на Актуализираната стратегия на продължаване на реформата в съдебната система и Пътната карта за изпълнение на актуализираната стратегия³.

По отношение на предоставянето на **информация за интересите и имуществото и на магистратите на интернет страницата на съда** може да се каже, че то е израз на разбирането му като значим въпрос в посока създаване на позитивен публичен образ (Мярка 14). От извършеното наблюдение е видно, че този аспект е недооценен.

³ В рамките на Стратегическа цел 1 „Гарантиране независимостта на съда и на другите органи на съдебната система срещу политически и икономически натиск и други зависимости“ е предвидено изрично използването на електронен публичен регистър на отводите и мотивите.



Разбира се декларациите са достъпни на сайта на Инспектората към ВСС, но там те се представени общо, по азбучен ред, което предполага целенасочено търсене. Както самите наблюдатели посочват, това е не ефективно и е времеемко като предполага сравнение между списъка от състава на съда посочен на сайта на ОС-Шумен, съставен по две имена, с азбучника на сайта на Инспектората, съставен по три имена. При съвпадение на имена е възможно и объркване. Този подход затруднява погледа върху въпросите – всички магистрати ли са подали декларации, какво са декларирали има ли изменения през годините, има ли магистрати пропуснали да подадат декларации. Декларациите се подават ежегодно, но за пълна картина е необходима и ретроспекция, която се прави още по-трудно, особено когато интересуващото се лице не познава развитието на съдебния състав на ОС-Шумен през годините. **Впечатление за липса на отношение по темата създава и неработещата връзка към декларациите по чл.12 от ЗПРКИ.** Дори да се приема, че тяхното поддържане не е актуално, то това следва изрично да се укаже. **Добре е да се спомене, че не малко съдилища поддържат този регистър и осигуряват достъп до декларациите в него.**

Една от най-интересните посоки, в която бяха посочени мерки при проведеното анкетно проучване по темата независимост на магистратите беше свързана с **повишаването на квалификацията им и уеднаквяването на съдебната практика** (Мярка 15). Тази мярка може да се разглежда и през призмата на повишаването на професионалното самочувствие като предпоставка за устойчивост и неподатливост на външни влияния. Макар в разгледания период да няма проведени такива обучения, което може да се обясни с краткия времеви отрязък и сезон на отпуски, от разгледания доклад за дейността през изтеклата година е видно, че в ОС-Шумен съществува активна дейност в тази посока и силно желание на магистратите да се включват в обучения по широк спектър от теми.

5.2.3. Препоръки за практическо прилагане на мерките

Районен съд – Шумен

Конкретни стъпки, които могат да бъдат набелязани за практическо приложение на мерките:

Мярка 9 Препоръка – Да се представят текстове на двата етични кодекса на страницата на съда като се разположат на видно място. Публикуването може да се допълни с разяснение за начина на приложение на тези правила. Така гражданите ще са наясно, кой следи за тяхното прилагане, как се сезира, в какво може да се изразят



ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА "ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ"
2014-2020
ПО ПРОЦЕДУРА: BG05SFOP001-3.003
ГРАЖДАНСКИ КОНТРОЛ ВЪРХУ РЕФОРМАТА В
СЪДЕБНАТА СИСТЕМА



последниците при неспазването на етичните правила, къде може да се направи справка за осъществени процедури във връзка с тези кодекси. Това ще убеди гражданите, че етичните кодекси не са мъртви текстове.

Добре е да се резюмира практиката по приложението им, ако има такава в РС-Шумен и да се представи. Текстове следва да бъдат на достъпен език.

Мярка 10 Препоръка – Поставянето на връзка към съответната страница на ВСС е необходимо но не достатъчно условие, за да се информират посетителите на сайта на РС-Шумен за дисциплинарните производства. Представянето в синтезиран вид на достъпен език в какви случаи може да се развие дисциплинарно производство, пред кого и по чия инициатива също е необходимо. Следва да се представи и обобщена информация за протеклите дисциплинарни производства. Много е важно и в случаите, в които не се образува или се прекрати да се даде ясна и достоверна информация за причините, за да няма спекулации в общественото пространство. Ако такива няма или няма налагани наказания това е позитивен факт, който също може да се посочи.

Мярка 11 и 12 Препоръка – да се посочи изрично, че през тази форма се подават и сигнали за корупция и за конфликт на интереси. Да се посочи механизмът за обработка на тези сигнали. Това описание трябва да е кратко и ясно на достъпен за широката публика език. За да бъде Мярката завършена е необходимо и да има обратна връзка за предприетите действия не само към подателя, но и информацията за сигнала и предприетото по него да се представя на сайта на съда. Така обществеността ще се увери, че механизмът е работещ.

Мярка 13 Препоръка – Добре е да се достигне до разбирането за необходимостта от такъв регистър, като тя може да се мотивира и с Актуализираната стратегия на продължаване на реформата в съдебната система и Пътната карта за изпълнение на актуализираната стратегия⁴. Дали да има публичен достъп през интернет до такъв

⁴ В рамките на Стратегическа цел 1 „Гарантиране независимостта на съда и на другите органи на съдебната система срещу политически и икономически натиск и други зависимости“ е предвидено изрично използването на електронен публичен регистър на отводите и мотивите.



регистър в момента е въпрос на решение, което се взема в рамките на всеки съд – показателен за това е фактът, че могат да бъдат открити публично достъпни регистри за отводите на много съдилища.

Мярка 14 Препоръка - Създаването и поддържането на актуален текст за това, че магистратите декларират определен вид обстоятелства и пред кого. Удачно би било и наличието на обобщена информация кои магистрати са подали декларации за интереси и имущество, включително и за промяна. Възможност да се проследят тези обстоятелства би била осигурена чрез запазване на списъците със състава на съда през годините. **При техническа възможност може да се осигури достъп до самите декларации, както са достъпни на сайта на Инспектората, за да не се налага допълнително търсене.**

Мярка 15 Препоръка - Развитието на професионалните обучения следва да се насърчава. Добре за образа на съда е да се предоставя информация и за предстоящи и текущи обучения. Добре е и да се изготви планиране на обученията, за да бъде видно, че това не е стихийна дейност, а целенасочено развитие на магистратите.

Окръжен съд – Шумен

Конкретни стъпки, които могат да бъдат набелязани за практическо приложение на мерките:

Мярка 9 Препоръка - Ефектът от публикуване на етичните кодекси може да се допълни с разяснение за начина на приложение на тези правила – кой следи за тяхното прилагане, как се сезира, в какво може да се изразят последиците при неспазването на етичните правила, къде може да се направи справка за осъществени процедури във връзка с тези кодекси.

Също така е добре да се резюмира практиката по приложението им, ако има такава в ОС-Шумен. Текстове следва да бъдат на достъпен език с включване на необходимите препратки в тях.

Мярка 10 Препоръка – да се създаде на достатъчно видимо място секция свързана с дисциплинарните производства, в която да е обяснено на достъпен език как се развива такъв тип производство, на какви основания, пред кого, по чия инициатива. Необходимо е да се



ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА "ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ"
2014-2020
ПО ПРОЦЕДУРА: BG05SFOP001-3.003
ГРАЖДАНСКИ КОНТРОЛ ВЪРХУ РЕФОРМАТА В
СЪДЕБНАТА СИСТЕМА



посочат, във вид на справка, включително и ретроспективно, данни за дисциплинарни производства и тяхното развитие, включително и отказите и прекратяванията, ако има такива. Ако няма такива случай също изрично трябва да се каже. Това действие би дало обективна информация и би прекратило всякакви спекулации на базата на автентична информация. Създаването на свързаност към съответния ресурс на сайта на ВСС е добър тон и реверанс към посетителите на сайта. Темата да присъства в годишните доклади и медийните изяви, включително и когато няма налагани наказания или има откази да се образува или се прекратява.

Мярка 11 Препоръка – На потребителите на сайта трябва да е ясно какъв тип сигнали могат да подават. Нормално е предложенията да бъдат разделени от сигналите. Необходимо е формите за подаване на сигнали да бъдат на ясно и логично място във сайта. Възможно е да бъдат достъпни и от различни страници. За да допринасят за добрия публичен образ на ОС-Шумен би допринесло да се дава периодично информация за постъпилите сигнали или липсата на сигнали и реакцията по тях. Много е важно начинът на поднасянето ѝ да вдъхва доверие.

Мярка 12 Препоръка Правилата за обработка на сигнали и жалби, както и тези за дисциплинарни производства следва да са публикувани и дори преразказани на достъпен за широката публика език.

Мярка 13 Препоръка – Да бъде създаден онлайн достъп до регистъра на отводите, който от съдържателна страна да сочи мотивите не само бланкетно⁵. Наличието на достъп до регистъра е в съответствие с Актуализираната стратегия на продължаване на реформата в съдебната система и Пътната карта за изпълнение на актуализираната стратегия⁶.

⁵ Това сочи специализиран анализ на ВСС, <http://www.vss.justice.bg/root/f/upload/8/analiz-otvodi-2013.pdf>

⁶ В рамките на Стратегическа цел 1 „Гарантиране независимостта на съда и на другите органи на съдебната система срещу политически и икономически натиск и други зависимости“ е предвидено изрично използването на електронен публичен регистър на отводите и мотивите, с които с уважени или не и отразяване на произнасянето на горната инстанция по тях.



ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА "ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ"
2014-2020
ПО ПРОЦЕДУРА: BG05SFOP001-3.003
ГРАЖДАНСКИ КОНТРОЛ ВЪРХУ РЕФОРМАТА В
СЪДЕБНАТА СИСТЕМА



Мярка 14 Препоръка – Създаването и поддържането на актуален текст за това, че магистратите декларират определен вид обстоятелства и пред кого. Добър тон би било и наличието на информация кои магистрати са подали декларации за интереси и имущество, включително и за промяна. Възможност да се проследят тези обстоятелства, включително и чрез запазване на списъците със състава на съда през годините. При техническа възможност – достъп до самите декларации - така както са достъпни на сайта на Инспектората, за да не се налага търсене или поне ясна и видима връзка към страницата от сайта на Инспектората, на която това търсене може да се извърши.

Мярка 15 Препоръка – Развитието на професионалните обучения следва да се насърчава и е удачно да се предоставя информация и за предстоящи и текущи обучения, включително, ако съществува планиране то да бъде видно, за да е ясно на обществото, че това не е стихийна дейност, а целенасочено и систематично повишаване на квалификацията.

5.3. ДОСТЪП ДО ПРАВОСЪДИЕ НА УЯЗВИМИ ГРУПИ

5.3.1. Резултати по отделните параметри на мерките

- **Количествени обобщения (интерпретация на числа)**

Районен съд Шумен

По две от мерките, които касаят достъпа до правосъдие на уязвими групи, гражданските наблюдатели са посочили количествени показатели, които обаче не са резултат от пряко наблюдение, а данните са подадени от РС Шумен.

По мярка 17 „Достъпът до правна помощ по ЗПП“ – От 1 януари до 30 юни 2018 г. в 40 дела са използвани служебни защитници. За същия период в 31 граждански дела е използвана правна помощ.

По мярка 19 „Дела с участието на уязвими групи граждани“ - От 1 януари до 1 юни 2018 г. в РС са проведени 14 наказателни дела с хора от уязвими групи. През месец юни 2018 – 4, наказателните дела са с предмет по чл. 89 от НК (По отношение на лице, извършило общественоопасно деяние в състояние на невменяемост или изпаднало в

Проект: „Прозрачен, достъпен и независим съд с високо обществено доверие“, финансиран по договор № BG05SFOP001-3.003-0027-C01/01.09.2017г., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.



ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА "ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ"
2014-2020
ПО ПРОЦЕДУРА: BG05SFOP001-3.003
ГРАЖДАНСКИ КОНТРОЛ ВЪРХУ РЕФОРМАТА В
СЪДЕБНАТА СИСТЕМА



такова състояние преди постановяване на присъдата или през време на изтърпяване на наказанието, ...) и по Закона за здравето. През месец юли 2018 е имало две граждански дела, по които е поискано да бъде назначен преводач от турски език, защото лицето (непълнолетна майка на две деца) не знае български език.

Окръжен съд Шумен

По две от мерките, които касаят достъпа до правосъдие на уязвими групи, гражданските наблюдатели са посочили количествени показатели. Една част от тях са в резултат на пряко наблюдение, а останалите данни са подадени от ОС Шумен.

По мярка 17 „Достъпът до правна помощ по ЗПП“ – От началото на 2018 год. са разгледани дела, по които е ползвана правна помощ, чрез назначаване на служебен защитник на 28 лица. Няма механизъм за отграничаване на делата, касаещи хора от уязвимите групи .

По мярка 19 „Дела с участието на уязвими групи граждани“ - За отчетния период няма информация за броя на делата с участие на хора от уязвимите групи. Според съда, деловодната система е унифицирана за всички съдилища и няма възможност да отчита дела по критерий „хора от уязвими групи, като страни в процеса“, както и няма механизъм , по който да се отчитат делата с участие на уязвими групи граждани, по които са ползвани тълковници или преводачи. През месец юли 2018 е наблюдавано дело от граждански наблюдател за налагане на мярка за неотклонение. В заседанието е използван тълковник, тъй като обвиняемият е глухоням и неграмотен. В същото дело е предоставена и правна помощ. Общият брой на дела, по които са ползвани услуги на преводачи, включително превод на документи, е 31.

- *Качествен анализ (експертен анализ)*

Районен съд

Мярка 16 „Разпространение на информация за достъпа до правосъдие на уязвими групи (лица с двигателни, ментални и др. вид увреждания; социално слаби лица⁷; неграмотни лица; лица, чийто майчин език не е български и др.)“

⁷ лица, за които са налице условия за предоставяне на правна помощ



ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА "ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ"
2014-2020
ПО ПРОЦЕДУРА: BG05SFOP001-3.003
ГРАЖДАНСКИ КОНТРОЛ ВЪРХУ РЕФОРМАТА В
СЪДЕБНАТА СИСТЕМА



Районен съд Шумен няма специално разработена процедура за достъп на уязвими групи. Гражданските наблюдатели отчитат, че не е наличен документ, който да регламентира това. Не съществува разписана процедура и за използване на технически съоръжения от хора с двигателни увреждания. В писмо, получено от Районен съд Шумен, като отговор на поставени въпроси от гражданските наблюдатели, се посочва, че се спазва процедурата на Окръжния съд, тъй като стопанисването на сградата е възложено на него. Гражданските наблюдатели отчитат, че РС се е погрижил за обезпечаване на достъпна среда на територията на цялата Съдебна палата и е определил условията за ползване на технически средства. Като пример се дава, че има външна рампа, която достига до входа на сградата. За пропуск в тази насока се отчита, че стигайки до входа на сградата, човек трябва да си отвори вратата сам, ако е без придружител, или да разчита някой от охраната да го види, за да помогне. По време на среща с представители на Районния съд е подадена информация, че съдебната охрана изважда при нужда устройство, с което човек с инвалидна количка може да се придвижи сам до избран етаж. През трите месеца на гражданското наблюдение няма информация това специално техническо устройство да е използвано. Гражданските наблюдатели не дават информация дали е използвана помощ от служители от съда, като обясняват, че такава статистика не се води. В свое писмо от Районен съд информират, че техни служители ежедневно са в подкрепа на гражданите, като посочват, че се оказва помощ за достигане до канцелариите или гражданите се обслужват извън канцелариите на възможно достъпни за тях места.

По отношение на адаптирането на информацията към нуждите на хора от различни уязвими групи се отчита, че в Районен съд се поддържа обособено работно място за незрящи, неграмотни и лица с намален слух и се използва специализиран софтуерен продукт за синтез на реч. С помощ на служител има възможност да бъдат прослушани съдебни решения, присъди, споразумения, протоколи от заседания. Може да се направи справка в правно-информационната система за текст от даден закон.

В сайта на РС чрез специален бутон „Граждани“, който е в различен цвят, се достига до информацията за правната помощ. Освен това, има информация за съвместното сътрудничество с Комплекса за социални услуги и Синята стая, в която в щадяща среда се разпитват деца, преживели насилие. Има сканирани брошури на Института по социални дейности и практики, който работи на територията на Шумен. По оценка на гражданските наблюдатели тази информация е написана на достъпен език и не е натоварена с юридически термини.

През 2017 година на РС е възложен за стопанисване имот - публично-държавна собственост, който не е пригоден за съдебна сграда. Предприети са мерки за

Проект: „Прозрачен, достъпен и независим съд с високо обществено доверие“, финансиран по договор № BG05SFOP001-3.003-0027-C01/01.09.2017г., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.



ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА "ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ"
2014-2020
ПО ПРОЦЕДУРА: BG05SFOP001-3.003
ГРАЖДАНСКИ КОНТРОЛ ВЪРХУ РЕФОРМАТА В
СЪДЕБНАТА СИСТЕМА



преустройството му, включително изграждане на асансьорна кабина и стълбищна клетка, с оглед достъп на хора с увреждания.

В наблюдението на тази мярка гражданските наблюдатели не отчитат да има информационни материали, като дипляни, бошури, флайери, които да са насочени към лица в неравностойно положение. За периода няма отчетени медийни публикации, срещи с лица от уязвими групи и др. информационни събития насочени към тази целева група.

Мярка 17 „Достъпът до правна помощ по ЗПП“

Гражданските наблюдатели отбелязват, че на сайта на РС, в секция „Граждани“ има специален линк към ползването на правна помощ. Оценката е, че информацията е систематизирана, на достъпен език, лесно разбираема. Дава се обяснение по няколко ключови въпроси: „Кой има право на правна помощ; Видове дела, по които се предоставя правна помощ; Видове правна помощ; Документи за предоставяне на правна помощ; До кого се подава молба за правна помощ; Как се избира адвокат; Какво може да се очаква от назначения служебен защитник; Какво се дължи за предоставената правна помощ; Други особености при предоставяне на правна помощ“. Приложен е и образец на формуляр за попълване, ако има нужда от ползване на правна помощ. Гражданските наблюдатели отбелязват, че текста е оформен интересно с използването на въпроси и отговори.

По отношение на информирането на страните по делото за възможността да ползват правна помощ се смята, че това се прави от съдията, който задава въпроси - имате ли адвокат, искате ли адвокат, сам ли ще се защитавате и разяснява правата за защита. Това отнема повече време на съдията, защото правната информация се представя в разговорен стил. Поради липсата на наблюдавани дела през отчетния период, обаче, все още не може да се прави анализ на този процес.

Мярка 18 „Адаптиране на сайта на Съда за ползване от лица със зрителни затруднения“. Като известно улеснение при ползването на сайта на РС от хора с намалено зрение се отчита, че има специална функция за увеличаване на шрифта до 6 клика върху знак „+“ в горната дясна част на сайта. От гражданското наблюдение няма информация дали това е целенасочено направено при структурирането на сайта, за да се улесни четенето или е техническо решение, което е автоматично приложено.

За незрящи хора сайта няма версия с говор.



ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА "ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ"
2014-2020
ПО ПРОЦЕДУРА: BG05SFOP001-3.003
ГРАЖДАНСКИ КОНТРОЛ ВЪРХУ РЕФОРМАТА В
СЪДЕБНАТА СИСТЕМА



Мярка 19 „Дела с участието на уязвими групи граждани групи (хора с увреждания и лица, нуждаещи се от помощ по ЗПП)“

През отчетния период не са наблюдавани дела с участието на уязвими групи граждани (хора с увреждания и лица, нуждаещи се от помощ по ЗПП), поради липса на предварителна информация за такива дела.

От информацията за делата, публикуване на сайта на съда, не е видно в кои дела има участие на хора от уязвимите групи. Причина за това може да са вътрешните правила за организацията на публикуването на съдебните актове, според които на обезличаване подлежат и всички други лични данни на участниците в производството, свързани с тяхната етническа, расова, религиозна принадлежност, както и данните за физическа, физиологична, генетична, психическа, психологическа, икономическа, културна, социална и друга идентичност.

Окръжен съд Шумен

Мярка 16 „Разпространение на информация за достъпа до правосъдие на уязвими групи (лица с двигателни, ментални и др. вид увреждания; социално слаби лица¹; неграмотни лица; лица, чийто майчин език не е български и др.)“

Окръжен съд Шумен има разписани правила за предоставяне на съдебни услуги на хора с увреждания. Те са публикувани на сайта на съда, като част от документите в секция „Информация“ – „Административни актове“ – „Правила за достъп на хора с увреждания“. Когато се натисне бутонът, текста изсветлява и по-добре се чете. Това е улеснение за хората с намалено зрение.

При разработването на Правилата не е посочено да е ползвана експертизата на организации, ангажирани с проблемите на хората с увреждания. В мерките е разписано и сътрудничество с такива организации, като в тази посока вече са започнали и първите консултации.

Съгласно Правилата, повечето от отговорностите по прилагането им са насочени към съдебните служители. Те трябва да обслужват с уважение хората с увреждания; да преминат курс по жестомимичен превод (при финансова възможност на съда) и да се запознаят със специфичните начини на общуване с хора с увреждания. Обучените служители трябва да запознаят колегите си, а в съдебно заседание с участието на глухи или неми хора трябва да се назначава тълковник за осигуряване на пълноценно участие на лице с увреждания, съгласно чл.4, ал.3 от ГПК.



ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА "ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ"
2014-2020
ПО ПРОЦЕДУРА: BG05SFOP001-3.003
ГРАЖДАНСКИ КОНТРОЛ ВЪРХУ РЕФОРМАТА В
СЪДЕБНАТА СИСТЕМА



В процедурата е посочено, че на интернет страницата ще бъде въведена звукова версия за предоставяните от съда услуги. Но на този етап това все още не се е случило.

В годишните доклади на ОС Шумен е посочено за специално оборудваното със софтуер работно място в деловодството, но гражданските наблюдатели нямат преки наблюдения за неговото функциониране. Съдът разполага със софтуер за незрящи „Speechlab 2.0” чрез работеща звукова карта, свързана със слушалки.

През 2017 г. пред трите съдебни зали са поставени електронни информационни табла, информиращи за делата, които ще се разглеждат за деня и часа на съдебното заседание. На първия етаж в Съдебната палата също е монтирано електронно информационно табло, предоставящо информация за делата, които ще се разглеждат през деня в трите зали. То посочва делата, които са насрочени за деня и сочи съдебната зала. Другите информационни табла са пред всяка зала и посочват заетостта на залата – изписва се какъв вид дело е, номерът по описа на съда, началния час. Това е улеснение за гражданите, включително и за хората от уязвимите групи, участници в процеса и спестява време и усилия за придвижване.

Няма информация дали и по какъв начин Съда получава обратна информация от хората с увреждания за ефективността на Правилата и необходимостта от допълване и изменения.

По време на гражданското наблюдение е констатирано, че достъпа на трудно подвижни лица в сградата на съдебната палата е осигурен чрез изградена на главния вход рампа, като са спазени стандартите за този тип съоръжения, но при самия вход има стъпала, които ограничават влизането в сградата на лица с двигателни увреждания. По време на среща със съдии от Окръжния съд е дадена допълнителна информация, че има закупен стълбищен робот, който е въведен в експлоатация в края на 2017 г. Има заповед на административния ръководител, с която е определен реда и служителите, натоварени с използването на робота. Наблюдателите докладват, че устройството е прибрано, с мотива, че е много скъпо. Информацията е, че от началото на настоящата година то не е ползвано, поради липса на възникнала необходимост. В задната част на съдебната палата е изграден асансьор, който може да се ползва от двора, но според гражданските наблюдатели достъпа до него е ограничен. Констатира се също така, че платформата за обслужване на хора със затруднения в придвижването не работи. Причината е липса на сервизно обслужване.

В наблюдението на тази мярка гражданските наблюдатели не отчитат да има информационни материали, като дипляни, бошури, флайери, които да са насочени към лица в неравностойно положение. За периода няма отчетени медийни публикации,

Проект: „Прозрачен, достъпен и независим съд с високо обществено доверие”, финансиран по договор № BG05SFOP001-3.003-0027-C01/01.09.2017г., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.



ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА "ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ"
2014-2020
ПО ПРОЦЕДУРА: BG05SFOP001-3.003
ГРАЖДАНСКИ КОНТРОЛ ВЪРХУ РЕФОРМАТА В
СЪДЕБНАТА СИСТЕМА



срещи с лица от уязвими групи и др. информационни събития насочени към тази целева група.

Мярка 17 „Достъпът до правна помощ по ЗПП“

Гражданските наблюдатели отбелязват, че няма информация за възможностите за ползване на правна помощ по ЗПП нито на сайта на съда, нито в сградата на съда.

През отчетния период граждански наблюдател е наблюдавал едно дело, за което са били налице условия за предоставяне на правна помощ, като информацията за делото е била дадена предварително от ОС.

До протоколи от съдебни заседания по делата гражданските наблюдатели нямат достъп, освен ако не са страна по съответното дела. Ограничението се налага от разпоредбите на Общия регламент за защита на личните данни ЕС 2016679 на ЕП и на Съвета на Европа от 27.04.2016 г., влязъл в сила в Република България от 25.05.2018 год., както и Правилника за администрацията на съдилищата .

Според ОС Шумен, основанието за назначаване на съдебен защитник може да възникне във всеки един момент, включително и в рамките на самото заседание и поради тази причина не може да се предостави предварителна коректна информация дали по дадено дело ще се прилага ЗПП.

По отношение на информирането на страните по делото за възможността да ползват правна помощ се отчита, че това се прави от съдията, който задава въпроси - „Имате ли адвокат?, Искате ли адвокат?, Сам ли ще се защитавате?“ и разяснява правата за защита. Това отнема повече време на съдията, защото правната информация се представя в разговорен стил.

Мярка 18 „Адаптиране на сайта на Съда за ползване от лица със зрителни затруднения“.

Сайтът на ОС Шумен не е адаптиран за ползване от лица със зрителни затруднения.

Мярка 19 „Дела с участието на уязвими групи граждани групи (хора с увреждания и лица, нуждаещи се от помощ по ЗПП)“

През отчетния период е наблюдавано едно дела с участието на уязвими групи граждани (хора с увреждания и лица, нуждаещи се от помощ по ЗПП), като информация за делото е подадена от ОС.



През месец юли 2018 е наблюдавано дело от граждански наблюдател за налагане на мярка за неотклонение. В заседанието е използван тълковник, тъй като обвиняемият е глухоням и неграмотен. Чрез жестомимичен превод на лицето са осигурени условия адекватно да участва в процеса. В същото дело е предоставена и правна помощ. Гражданският наблюдател споделя, че в наблюдаваното дело Съдът се е отнесъл с необходимото разбиране и уважение към обвиняемия.

От информацията за делата, публикуване на сайта на съда, не е видно в кои дела има участие на хора от уязвимите групи. Причина за това може да са вътрешните правила за организацията на публикуването на съдебните актове, според които на обезличаване подлежат и всички други лични данни на участниците в производството, свързани с тяхната етническа, расова, религиозна принадлежност, както и данните за физическа, физиологична, генетична, психическа, психологическа, икономическа, културна, социална и друга идентичност.

5.3.2. Изводи по отношение на наблюдаваните мерки

Районен съд Шумен

През първите три месеца от гражданското наблюдение не се забелязва промяна във вече създадените условията за достъп до правосъдие на уязвими групи граждани. РС има потенциал да намери стратегически партньори сред регионалните и местни организации, които работят с хора в неравностойно положение, които да помогнат информацията да достигне до различни уязвими групи. Това не би изисквало финансов ресурс от Съда и е реално да бъде изпълнено през следващите три месеца от проекта, за да може да се отчете напредък в тази област.

Окръжен съд Шумен

Окръжен съд Шумен има добра база, на която да стъпи при усъвършенстване на процедурите и мерките за осигуряване на достъп до правосъдие на уязвими групи граждани. Съществуват и добри практики в тази посока, но е добре те да бъдат систематизирани и анализирани, за да се направят изводи, кои мерки са добри и работят и кои следва да се усъвършенстват. Добре е да се работи за разпространението на информацията, насочена специално към групи хора в неравностойно положение.

5.3.3. Препоръки за практическо прилагане на мерките

Районен съд Шумен



ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА "ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ"
2014-2020
ПО ПРОЦЕДУРА: BG05SFOP001-3.003
ГРАЖДАНСКИ КОНТРОЛ ВЪРХУ РЕФОРМАТА В
СЪДЕБНАТА СИСТЕМА



Мярка 16 „Разпространение на информация за достъпа до правосъдие на уязвими групи (лица с двигателни, ментални и др. вид увреждания; социално слаби лица¹; неграмотни лица; лица, чийто майчин език не е български и др.)“:

Препоръки: В полза на уязвимите групи за осигуряването на по-добрият им достъп до правосъдие би било добре да се започнат консултации със заинтересованите страни за изработване на специална процедура на Районен съд Шумен. Това би показало целенасочена ангажираност на съда към въвеждането на работещи процедури, които да гарантират качествен достъп до правосъдие на хора в неравностойно положение.

Мярка 17 „Достъпът до правна помощ по ЗПП“:

Препоръки: Добре е да се помисли за разпространение на информацията за достъпа до правна помощ чрез печатни материали, видео или аудио клипове. Това би гарантирало, че повече хора от уязвими групи, които биха имали нужда от правна помощ, ще са по-добре информирани предварително какво да направят. В тази посока може да се препоръча осъществяването на контакти с правозащитни организации и организации на хора с увреждания, които могат да изготвят и разпространяват информационни материали сред групи уязвими граждани за достъпа до правна помощ. РС би могъл да подготви необходимата информация и да я предостави на тези организации, които да намерят подходящ начин и канали за нейното разпространение.

Мярка 18 „Адаптиране на сайта на Съда за ползване от лица със зрителни затруднения“:

Препоръки: При наличието на финансов ресурс и техническа възможност би било добре сайта на РС да се адаптира за незрящи хора, като текстовата информация бъде синтезирана в говор.

Мярка 19 „Дела с участието на уязвими групи граждани (хора с увреждания и лица, нуждаещи се от помощ по ЗПП)“:

Препоръки: Необходимо е да се създадат условия гражданските наблюдатели да имат възможност да присъстват в зала и да наблюдават дела с участието на уязвими групи граждани (хора с увреждания и лица, нуждаещи се от помощ по ЗПП), за да могат да наблюдават условията, в които се проведат заседанията - достъп до залата, използване на специални технически средства (като асансьор и платформа), условия в залата, акустика, видимост и др.; дали и по какъв начин съдебното заседание е съобразено с непривилегированото положение на представителите на уязвими групи (например преместване на залата, изнесено заседание и др.); дали и какви специфични техники и



ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА "ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ"
2014-2020
ПО ПРОЦЕДУРА: BG05SFOP001-3.003
ГРАЖДАНСКИ КОНТРОЛ ВЪРХУ РЕФОРМАТА В
СЪДЕБНАТА СИСТЕМА



подходи се използват към представителите на уязвими групи (например жестомимичен превод, тълковник, преводач и др.).

Окръжен съд Шумен

Мярка 16 „Разпространение на информация за достъпа до правосъдие на уязвими групи (лица с двигателни, ментални и др. вид увреждания; социално слаби лица; неграмотни лица; лица, чийто майчин език не е български и др.)“:

Препоръки: Добре би било да се търси сътрудничество с организации на хора с увреждания, социални услуги и НПО, които работят с уязвими групи, чрез които информацията за достъпа до правосъдие да достигне до максимално широк кръг лица в неравностойно положение.

Мярка 17 „Достъпът до правна помощ по ЗПП“:

Препоръки: Препоръчително е основната информация, която касае достъпа до правна помощ да бъде публикувана на сайта на Окръжен съд. При наличието на финансова и техническа възможност е добре да се изработят също печатни и аудио визуални материали по темата. В тази посока може да се търси ресурс от организации на хора с увреждания и партньорство с НПО и социални услуги.

Мярка 18 „Адаптиране на сайта на Съда за ползване от лица със зрителни затруднения“:

Препоръки: При наличието на финансов ресурс и техническа възможност би било добре сайта на ОС да се адаптира за незрящи хора, като текстовата информация бъде синтезирана в говор.

Мярка 19 „Дела с участието на уязвими групи граждани (хора с увреждания и лица, нуждаещи се помощ по ЗПП)“:

Препоръки: Необходимо е гражданските наблюдатели да продължат да имат възможност да присъстват в зала и да наблюдават дела с участието на уязвими групи граждани (хора с увреждания и лица, нуждаещи се от помощ по ЗПП), за да могат да наблюдават условията, в които се проведат заседанията - достъп до залата, използване на специални технически средства (като асансьор и платформа), условия в залата, акустика, видимост и др.; дали и по какъв начин съдебното заседание е съобразено с непривилегированото положение на представителите на уязвими групи (например преместване на залата, изнесено заседание и др.); дали и какви специфични техники и



ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА "ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ"
2014-2020
ПО ПРОЦЕДУРА: BG05SFOP001-3.003
ГРАЖДАНСКИ КОНТРОЛ ВЪРХУ РЕФОРМАТА В
СЪДЕБНАТА СИСТЕМА



подходи се използват към представителите на уязвими групи (например жестомимичен превод, тълковник, преводач и др.).

6. Заключение по мярката за достъп до правосъдие на уязвими групи

Районен съд Шумен

По много интересен начин, на достъпен и разбираем език РС Шумен представя информацията за достъпа до правна помощ на сайта си. Но няма данни да се използват други канали за разпространение на тази информация. Много вероятно е хората, които биха имали нужда от правна помощ, да нямат достъп до сайта и това да ограничи възможностите им да се информират предварително.

Районен съд Шумен има добра положена основа по прилагането на мерки за достъп до правосъдие на уязвими групи граждани, но през трите месеца на гражданското наблюдение не се забелязва тяхното доразвиване и надграждане. Това, което е постигнато, не е достатъчно разпространено сред уязвимите граждани. Действа се спрямо конкретни ситуации и липсва стратегически документ, който да гарантира, че има целенасочена политика за осигуряване на достъп до правосъдие на лица от уязвими групи.

Необходимо е, също така, гражданските наблюдатели да имат възможност за лично наблюдение на прилаганите мерки за достъп до правосъдие на уязвими групи чрез присъствие в съдебна зала, както и за събиране на данни за дейността на Районен съд Шумен чрез разговори с магистрати и работещи в системата на правораздаването; разговори с ученици, граждани, представители на фирми и институции/организации.

Окръжен съд Шумен

Темата за достъпа до правосъдие на хората с увреждания е приоритетна за ОС Шумен. Наличието на специална процедура показва ангажираност на институцията към уязвимите групи. Документът е добре разписан и съдържа ключови области за осигуряването на достъп до правосъдие на лица с увреждания. В полза на неговото по-добро прилагане и отчитане на ефективността на мерките би било, ако съществува механизъм за събиране на обратна връзка от представители на хората в неравностойно положение. Може да се търси сътрудничество от организации на хора с увреждания, социални услуги и НПО, които работят с уязвими групи, чрез които информацията за достъпа до правосъдие да достигне до максимално широк кръг лица в неравностойно положение.



ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА "ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ"
2014-2020
ПО ПРОЦЕДУРА: BG05SFOP001-3.003
ГРАЖДАНСКИ КОНТРОЛ ВЪРХУ РЕФОРМАТА В
СЪДЕБНАТА СИСТЕМА



Необходимо е, също така, гражданските наблюдатели да продължават лично да наблюдават прилаганите мерки за достъп до правосъдие на уязвими групи чрез присъствие в съдебна зала, както и да събират данни за дейността на Окръжен съд Шумен чрез разговори с магистрати и работещи в системата на правораздаването; разговори с ученици, граждани, представители на фирми и институции/организации.

Светла Сивчева – експерт „Социални дейности“;

Иван К. Иванов – експерт „Психолог“;

Калин Славов – експерт „Юрист“.